

Lluís Duch, un gegant intel·lectual

per Ignasi Moreta

Vint-i-set de setembre del 2010: l'auditori de la Institució Cultural del CIC acull la presentació de *Religió i comunicació* (Fragmenta, 2010), el llibre en què Lluís Duch ofereix una àmplia síntesi de tot el seu pensament. L'editor —autor d'aquestes ratlles— presenta l'acte i defineix Lluís Duch com «el major antropòleg de la religió de Catalunya». L'escriptor Antoni Puigverd protesta: «L'editor s'ha quedat curt: som davant un gegant intel·lectual.» I poc més tard Miquel Treserras, aleshores degà de la Facultat de Comunicació Blanquerna, hi afegeix: «La lectura d'aquest llibre m'ha provocat una injecció d'optimisme: hi ha intel·lectuals!, encara hi ha intel·lectuals!»

Qui és aquest Lluís Duch que genera aquesta mena de comentaris entre els seus lectors? Com és possible que un assagista que dona peu a aquests reconeixements sigui encara ara, en la *polis* cultural catalana, un desconegut?

El full de serveis de Lluís Duch és realment espectacular. Quantitativament parlant, parlem de l'autor de més de cinquanta llibres i opuscles i de més de tres-cents articles i col·laboracions en obres col·lectives. Doctor en antropologia i teologia per la universitat de Tübingen, va ampliar estudis a les universitats de Münster i Munic. És professor emèrit de la Facultat de Ciències de la Comunicació de la UAB, de l'Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós de Tarragona i de l'Abadia de Montserrat. És monjo de Montserrat des de 1963.

Però la vàlua d'un pensador no depèn dels títols de què disposa, ni de la quantitat de publicacions que pugui ostentar, ni del nombre d'institucions docents per les quals ha passat. Més aviat s'ha de mesurar per l'originalitat del seu pensament, l'encert de les seves anàlisis, el rigor dels seus estudis i la fecunditat de les seves idees. I aquí és on tenim, sens dubte, el millor Duch. Perquè els textos de Duch tenen la virtut de constituir per als seus lectors una font inexhaurible d'estímul intel·lectuals. Llegir Duch és endinsar-se en un univers textual ple de suggeriments, d'idees que es presten a adquirir múltiples desenvolupaments per la part del lector. És a dir: els seus textos no es pre-

Lluís Duch, en ocasió d'haver complert setanta-cinc anys, ha estat homenatjat amb la miscel·lània *Emparaular el món. El pensament antropològic de Lluís Duch*. (Foto: Lluís Muñoz Villar)

senten com una obra tancada que tracta amb correcció d'un determinat tema; són, ben altrament, una obra oberta que suggereix molt més que no diu, que obre perspectives noves, que incita a pensar.

Un exemple concret. A propòsit de la desafecció que experimenten les institucions religioses, a *Reflexions sobre el futur del cristianisme* (Publicacions de l'Abadia

de Montserrat, 1997, pàg. 91), hi podem llegir: «No es tracta pas, en termes generals, de la desactivació de la pregunta religiosa, sinó més aviat de la manca d'incidència de les mediacions eclesiàstiques tradicionals (i de llur discurs) en la configuració d'aquestes mateixes preguntes i de llurs possibles respostes. Dient-ho d'una altra manera: crec que, en el nostre temps, hi ha un clar desfasament entre les preguntes religioses i les respostes religioses.» Em pregunto: es pot dir millor? He llegit milers de pàgines sobre la crisi del catolicisme, però poques vegades he vist sintetitzat amb tanta lucidesa un diagnòstic com aquest: avui, com ahir, ens fem les mateixes preguntes, és a dir, continuem sent éssers religiosos; allò que ha canviat respecte d'ahir és que avui les respostes religioses que ofereixen les institucions ja no tenen incidència entre nosaltres.

La idea segons la qual en el nostre context secularitzat allò que està en crisi no és tant la religió, sinó les institucions cristianes, constitueix un diagnòstic potser no unànime, però sí força acceptat. Però ser capaç d'expressar aquest diagnòstic en termes de preguntes i

respostes (les preguntes són vigents, les respostes estan en crisi) revela una capacitat de formulació d'una enorme creativitat. I és que un dels encerts més grans de Duch està precisament en la seva capacitat lingüística, en l'originalitat i la creativitat de les seves formulacions.

Per això, no és gens gratuït que Duch sigui un forjador de llenguatge. Expressions com ara *condició adverbial*, *praxis de domini de la contingència*, *estructures d'acollida*, *logomítica*, *emparaulament del món...*, són aportacions terminològiques que acrediten Duch com a pensador genuí. A més, algunes d'aquestes expressions semblen més pròpies d'un poeta que d'un antropòleg. Quan Duch parla, per exemple, de la *condició adverbial*, ho fa per reivindicar un ésser humà condicionat inevitablement per un espai i un temps, com els adverbis, que revelen el condicionament *temporal* o *espacial* de l'acció enunciada pel verb d'una oració. Duch és, doncs, un creador de llenguatge i de pensament, autor d'uns diagnòstics lúcids i originals sobre la contemporaneïtat. Però una tasca d'aquesta mena no és fruit de la improvisació. El lector de Duch no es troba amb raptos de genialitat sorgits del buit, sinó amb una obra

ESCOLANIA DE MONTSERRAT

Del 27 de setembre al 3 d'octubre, l'Escolania realitza una gira per Flandes i Alemanya. Durant aquests dies, doncs, no cantarà a Montserrat. També oferirà concerts a Vic, el 21 d'octubre; el 13 de novembre a Montserrat, dins la Trobada de cors —amb les escolanies d'Easo i d'El Escorial—; a Reus el 2 de desembre; el 16 de desembre a Sabadell; i el 20 de desembre, a l'església del Carme de Barcelona, concert solidari amb motiu del 25è aniversari de la Fundació Arrels.
Informació: www.escolania.cat

MUSEU DE MONTSERRAT

Hugo Fontela. Camins de terra, camins de mar
Sala Daura. Fins el 13 de novembre de 2011
Dones. Toni Vidal fotògraf
Espai d'Art Pere Pruna
Fins el 6 de novembre de 2011
Horari (Octubre - Desembre 2011): De dilluns a diumenge de 10 a 17.45h

NOVETATS PUBLICACIONS DE L'ABADIA DE MONTSERRAT

Publicacions de l'Abadia de Montserrat presenta un dels millors llibres de viatges en llengua catalana: *El Sinai*, el més important del P. Bonaventura Ubach (1879-1960), monjo de Montserrat dedicat en cos i ànima a l'estudi de la Bíblia.

I la proposta per als infants és la nova col·lecció Quaderns per pintar. Els dos primers números són *Montserrat* i *Gaudí i el Modernisme*. 32 pàgines perquè els més petits pintin i practiquin idiomes (els textos estan en català, castellà, francès i anglès).

AMICS DE MONTSERRAT

Visites comentades a Montserrat
Els caps de setmana s'organitzen activitats al voltant de la natura i la cultura. Algunes són gratuïtes per als Amics. Mínim 5 persones. Places limitades.
Per a més informació: 93 877 77 27
visitescomentades@larsa-montserrat.com

Descomptes en allotjament

Els Amics que vulgueu passar uns dies a Montserrat, podreu allotjar-vos amb un descompte del 25%, tant a les Cel·les Abat Marcet com a l'Hostal Abat Cisneros. Consulteu dates i disponibilitat a: www.montserratvisita.cat / 93 877 77 01 / reserves@larsa-montserrat.com

FUNDACIÓ ABADIA DE MONTSERRAT 2025

XIII Jornades Universitàries de Cultura Humanista

La Imatge del Sagrat. Presència i transparència del transcendent

18 i 19 de novembre
La humanitat ha associat tradicionalment imatges a les seves idees religioses. En la producció artística de totes les cultures i en la recerca de transcendència del poder ha elaborat complexos representacions en relació a la sacralitat.

Les jornades introduiran aquests temes, tot aportant elements per a reflexionar sobre aquest aspecte de l'ésser humà, pràcticament universal, que ens fa comprendre quelcom de la nostra vida.

BASÍLICA

Horari de misses:
Feiners: 11h (Missa Conventual), 12h, 19.30h (només dissabtes i vigílies).
Festius: 9.30h, 11h (Missa Conventual), 13h, 19.30h
A la Santa Cova:
Diumenges, 11.30h

ABADIA DE MONTSERRAT 08199 Montserrat. Telèfon 93 877 77 77
www.abadiamontserrat.cat | www.montserratvisita.cat | www.amicsdemontserrat.cat | informacio@larsa-montserrat.com
www.facebook.com/montserratvisita | www.twitter.com/montserratinfo

Amb la col·laboració de

A la presentació de *Religió i comunicació*, el 27 de setembre de 2010.

pacientment fonamentada en milers de lectures prèvies. Duch és un creador perquè és un lector, un formidable lector. És d'aquests rars erudits que hom diria que ho han llegit tot. I no solament del seu àmbit de treball específic: Duch llegeix antropologia, teologia i filosofia, però també poesia i novel·la negra. Per això penso que, traspassats el pare Batllori i Raimon Panikkar, Duch és avui l'eclesiàstic català amb una erudició més àmplia. La paraula *erudició* té mala premsa, perquè no sempre els erudits han estat autènticament fecunds. Però no és el cas de Duch. En ell, l'erudició vol dir no pas les disquisicions bizantines de qui es baralla amb la bibliografia secundària per esclarir unes banalitats que només li interessaven a ell, sinó que vol dir la confrontació de les pròpies anàlisis i intuïcions amb les anàlisis i les intuïcions d'aquelles veus autoritzades que s'han pronunciat amb sentit sobre els mateixos temes. L'erudició en Duch és la prova d'una tasca intel·lectual exercida en diàleg amb altres intel·lectuals, sovint allunyats en l'espai i en el temps. Recordo que en una ocasió Duch ens explicava, amb un punt de sana malícia, que, en els seus llibres, abocava en el cos del text el seu propi pensament sobre el tema en qüestió, i traslladava a les notes a peu de pàgina el pensament que sobre aquell mateix tema havien desenvolupat els autors que l'incomodaven. És a dir: Duch no tria les lectures en virtut de meres afinitats, no hi va a buscar el bàlsam de la confirmació de les seves intuïcions. Al contrari: Duch inclou en la seva obra les opinions alienes, els autors que l'incomoden i que l'obliguen a replantejar-se els seus punts de vista o a defensar-los tenint present la crítica que els podria desactivar. També aquest antisolipsisme l'acredita com a pensador rigorós i madur.

Tornem al començament. Com és possible que l'autor d'una obra d'aquesta envergadura, d'aquesta originalitat, d'aquesta potència, sigui tan desconegut entre nosaltres? Es podrien formular diverses hipòtesis (la discreció de l'autor, el seu allunyament de les capelletes intel·lectuals, els prejudicis davant la seva condició monàstica...). Però no m'hi entretindré. Prefereixo esforçar-me per posar-hi remei. Va ser per combatre aquest menysteniment que Fragmenta Editorial va treballar perquè aquest any a Lluís Duch li fos concedida la Creu de Sant Jordi, un mínim reconeixement de país que no li podia ser regatejat. I ha estat per combatre aquest menysteniment i per posar en valor la seva immensa obra, que Fragmenta ha publicat aquest setembre el llibre *Emparaular el món. El pensament antropològic de Lluís Duch*, que acabem d'ofrenar a Lluís Duch (l'hem publicat en català i en castellà per tal de projectar l'obra de Duch dins i fora de Catalunya). És una obra en què diversos estudiosos —Albert Chillón, Victoria Cirlot, Manuel Lavaniegos, Francesc-Xavier Marín, Joan-Carles Mèlich, Anna Pagès, Jaume Pòrtulas, Carles Salazar, Blanca Solares, Francesc Torralba, Pius Tragan, Miquel Tresserras i Amador Vega— glosen l'obra de l'antropòleg o hi entren en diàleg. El llibre inclou una utilíssima introducció de Joan-Carles Mèlich al pensament de Duch —ideal per al lector que vulgui iniciar-se en el món de Duch amb un *cicerone* de categoria—, dos textos de Duch sobre el mite, i una biografia i bibliografia completa de la seva producció. Els curadors d'*Emparaular el món* —Joan-Carles Mèlich, Ignasi Moreta i Amador Vega— voldríem que l'obra contribuís a «posar Lluís Duch al mapa». Un mapa que no està sobrat de gegants intel·lectuals.